

Bruxelles, 29.11.2019.
COM(2019) 616 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

o preispitivanju uređenja tržišta *roaminga*

{SWD(2019) 416 final}

1. UVOD

Europski parlament i Vijeće donijeli su u listopadu 2015. Uredbu (EU) 2015/2120¹ kojom je propisano ukidanje maloprodajnih naknada za *roaming* u Uniji od 15. lipnja 2017., podložno primjeni politike pravedne uporabe i odstupanja radi održivosti. Ti novi propisi o *roamingu* općenito se nazivaju „u *roamingu* kao kod kuće” (RLAH).

Kako bi se usluga RLAH-a pružala na održiv način u cijeloj Uniji, suzakonodavci su se dogovorili da se uvedu sljedeće mjere:

- znatno sniženje maksimalnih veleprodajnih cijena za *roaming*²;
- mogućnost da operatori primjenjuju politiku pravedne uporabe radi sprječavanja zlorabe ili prekomjerne uporabe usluga *roaminga* po domaćim cijenama;
- uvođenje mehanizma iznimnog i privremenog odstupanja operatora radi sprečavanja eventualnog rizika od rasta domaćih cijena.

U skladu s mandatom koji su joj povjerili suzakonodavci Komisija je 15. prosinca 2016. donijela Provedbenu uredbu Komisije (EU) 2016/2286 kojom se utvrđuju detaljna pravila o primjeni politike pravedne uporabe i o metodologiji za podnošenje i procjenu zahtjeva za izuzeće radi održivosti (dalje u tekstu „Provedbena uredba (EU) 2016/2286”)³.

Navedeni se propisi primjenjuju u EU-u/EGP-u⁴ od 15. lipnja 2017.

U skladu s obvezama izvješćivanja koje su utvrdili suzakonodavci u Uredbi o *roamingu*⁵ Komisija je:

- 12. prosinca 2018. donijela privremeno izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o primjeni propisa RLAH-a tijekom prvih 18 mjeseci (dalje u tekstu „Privremeno izvješće”)⁶.

¹ Uredba (EU) 2015/2120 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2015. o utvrđivanju mjera u vezi s pristupom otvorenom internetu te o izmjeni Direktive 2002/22/EZ o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama i Uredbe (EU) 531/2012 o *roamingu* u javnim pokretnim komunikacijskim mrežama u Uniji.

² Uvedeno Uredbom (EU) 2017/920 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2017. o izmjeni Uredbe (EU) br. 531/2012 u pogledu pravila za veleprodajna tržišta *roaminga*.

³ Provedbena uredba Komisije (EU) 2016/2286 od 15. prosinca 2016. o utvrđivanju detaljnih pravila o primjeni politike pravedne uporabe, o metodologiji procjene održivosti ukidanja maloprodajnih dodatnih naknada za *roaming* te o zahtjevu koji podnosi pružatelj usluga *roaminga* za potrebe te procjene.

⁴ Odlukama Zajedničkog odbora EGP-a br. 173/2012 (dostupna [ovdje](#)), 92/2016 (dostupna [ovdje](#)) i 105/2017 (dostupna [ovdje](#)) Prilogu XI. Sporazuma o EGP-u „Elektronička komunikacija, audiovizualne usluge i informacijsko društvo” dodane su uredbe 531/2012, 2015/2120 i 2017/920.

⁵ Za potrebe ovog izvješća Uredba (EU) 531/2012 kako je izmijenjena Uredbom (EU) 2015/2120 i Uredbom (EU) 2017/920 naziva se „Uredba o *roamingu*”.

- 28. lipnja 2019. objavila Radni dokument službi Komisije o nalazima preispitivanja pravila o politici pravedne uporabe i odstupanju radi održivosti utvrđenih u Provedbenoj uredbi (EU) 2016/2286 (dalje u tekstu „RDS o politici pravedne uporabe i odstupanju radi održivosti”)⁷.

U privremenom je izvješću zaključeno da je u prvih 18 mjeseci reforma RLAH općenito bila uspješna i prikazano da je od uvođenja RLAH-a osobito naglo i jako porasla potražnja za mobilnom prometom na putovanjima unutar EU-a/EGP-a. U RDS-u o politici pravedne uporabe i odstupanju radi održivosti zaključeno je da su te maloprodajne zaštitne mjere, predviđene Uredbom o *roamingu* kako bi se izbjegli poremećaji na domaćim tržištima, dosad dobro funkcionirale.

Radi praćenja nalaza iz privremenog izvješća i preispitivanja pravedne uporabe i odstupanja radi održivosti, Uredbom o *roamingu* Komisiju se još obvezuje da do 15. prosinca 2019. Europskom parlamentu i Vijeću podnese izvješće o preispitivanju koje sadržava ocjenu funkcioniranja tržišta *roaminga* na temelju propisa o RLAH-u. To je tema ovog izvješća. Podroban opis metodologije i rezultati analize na kojima se temelji ovo izvješće mogu se naći u popratnom radnom dokumentu službi Komisije⁸. Ovo izvješće općenito potvrđuje nalaze iz privremenog izvješća Komisije i RDS-u o politici pravedne uporabe i odstupanju radi održivosti: reforma RLAH uspješna je i ostvaren je njezin cilj da se potakne dosad neiskorištena potrošnja u *roamingu*. Analiza pokazuje da se dinamika tržišnog natjecanja na veleprodajnim i maloprodajnim tržištima *roaminga* nije promijenila – i ne očekuje se da će se promijeniti – u mjeri koja bi dopustila ukidanje propisa o *roamingu* u sljedećim godinama. Usto, ima prostora za poboljšanja. Komisija bi stoga trebala poduzeti potrebne korake, uključujući zakonodavne mjere, da Europljani mogu nastaviti koristiti *roaming* bez dodatnih naknada u nadolazećim godinama te da veleprodajna tržišta dobro funkcioniraju.

2. PODRUČJE PRIMJENE UREDBE O *ROAMINGU* I GLAVNE ODREDBE

Roaming je, u smislu Uredbe o *roamingu*, usluga koja korisnicima operatora pokretne (virtualne) mreže (OPVM) u jednoj zemlji EU-a/EGP-a omogućuje pristup mobilnim uslugama (govornim, SMS ili podatkovnim uslugama) operatora pokretne mreže (OPM) u drugoj zemlji EU-a/EGP-a⁹.

⁶ Izvješće Komisije Europskom parlamentu i Vijeću o provedbi Uredbe (EU) 531/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2012. o *roamingu* u javnim pokretnim komunikacijskim mrežama u Uniji, kako je izmijenjena Uredbom (EU) 2015/2120 i Uredbom (EU) 2017/920, COM(2018) 822 final, dostupno [ovdje](#).

⁷ Radni dokument službi Komisije o nalazima preispitivanja pravila o politici pravedne uporabe *roaminga* i odstupanju radi održivosti utvrđenih u Provedbenoj uredbi (EU) 2016/2286 od 15. prosinca 2016., SWD(2019) 288 final, dostupan [ovdje](#).

⁸ Radni dokument službi Komisije o nalazima preispitivanja funkcioniranja tržišta *roaminga*, SWD(2019) 416 final,

⁹ Usluga *roaminga* može se pružati na domaćem tržištu (nacionalni *roaming*), tj. mobilni operator upotrebljava mrežu drugog operatora za pružanje mobilnih usluga svojim korisnicima na domaćem tržištu. Međutim, nacionalni

Mobilni operator korisnicima omogućuje da na inozemnim putovanjima ostanu spojeni na mobilnu mrežu s istim mobilnim telefonom (ili eventualno prijenosnim računalom ili tabletom ako je riječ o podatkovnom *roamingu*) i istim telefonskim brojem. Mobilni operator koji korisnicima želi nuditi usluge *roaminga* u drugoj zemlji („maloprodajne usluge *roaminga*”) te usluge mora kupiti od MNO-a iz te zemlje („veleprodajne usluge *roaminga*”). U tu svrhu mobilni operatori moraju sklopiti komercijalne sporazume o veleprodajnom *roamingu*. U praksi, kad korisnik tijekom *roaminga* u inozemstvu upućuje poziv ili koristi mobilne podatkovne usluge, tu uslugu pruža mobilni operator u zemlji koju posjećuje. Domaći operator korisnika *roaminga* tu uslugu mora platiti operatoru iz zemlje koju korisnik posjećuje. To su tzv. veleprodajne naknade za *roaming*. Visina tih naknada ograničena je Uredbom o *roamingu* i godišnje se smanjuje za podatkovni promet (više u nastavku ovog odjeljka).

Od 15. lipnja 2017. mobilni operatori ne smiju korisnicima koji povremeno putuju unutar EU-a/EGP-a naplaćivati nikakve naknade povrh domaće cijene za pružanje (maloprodajnih) usluga *roaminga* (govorne, SMS i podatkovne usluge). Kako bi spriječili zlouporabu ili prekomjernu uporabu usluga *roaminga* po domaćim cijenama koja bi mogla imati štetne posljedice za domaća tržišta, primjerice stalni *roaming*, mobilni operatori mogu primjenjivati politiku pravedne uporabe.

Njome se osobito nastoji osigurati da se *roaming* po domaćoj cijeni upotrebljava samo tijekom povremenih putovanja unutar EU-a/EGP-a. U tu svrhu operator od svojih korisnika može zatražiti dokaz o boravištu u državi članici EU-a/EGP-a ili čvrstoj vezi s državom članicom EU-a/EGP-a u kojoj pruža usluge i izdaje SIM karticu za uporabu po domaćim cijenama tijekom putovanja u inozemstvo. Operator također može provjeriti upotrebljava li korisnik SIM karticu više u svojoj državi članici nego u inozemstvu. Ako se takva politika pravedne uporabe primjenjuje i ako je, unutar najmanje četiri mjeseca, korisnikova potrošnja u *roamingu* veća od domaće potrošnje ili ako se korisnik češće nalazi u drugim državama članicama Unije nego u svojoj, operator ga mora upozoriti da će provjeriti je li riječ o zlouporabi ili prekomjernoj uporabi usluga *roaminga* po domaćim cijenama. Ako nakon najmanje 14 dana od datuma upozorenja korisnik i dalje koristi mobilne usluge u inozemstvu, operator mu može obračunati male dodatne naknade za *roaming* povezane s maksimalnim veleprodajnim cijenama.

Usto, kako bi se omogućio stalan razvoj najboljih podatkovnih ponuda na domaćim tržištima (npr. neograničeni podatkovni promet), operator može uvesti zaštitno ograničenje količine podatkovnog prometa u *roamingu* po domaćim cijenama¹⁰. Iznad te količine operator može

roaming nije obuhvaćen područjem primjene Uredbe o *roamingu*. Njome se uređuje samo međunarodni *roaming* u EU-u/EGP-u, tj. *roaming* u stranoj mreži unutar EU-a/EGP-a.

¹⁰ U Provedbenoj uredbi (EU) 2016/2286 propisano je da takvo ograničenje količine podataka u *roamingu* ne smije biti manje od iznosa dobivenog dijeljenjem dvostruke maloprodajne cijene s maksimalnom reguliranom veleprodajnom cijenom *roaminga*. To znači da korisnik može potrošiti dvostruku (ili veću) količinu podataka koju

obračunati malu dodatnu naknadu za *roaming*, ne veću od maksimalne veleprodajne cijene *roaminga*¹¹ (podrobnije u nastavku ovog odjeljka).

U svakom slučaju, čak i ako se prijeđu granice pravedne uporabe, zbroj domaće cijene i primjenjive male dodatne naknade za *roaming* ne smije biti veći od naknada za *roaming* koje su vrijedile u prvoj četvrtini 2016. (prijelaznog razdoblja do uvođenja RLAH-a u lipnju 2017.)¹².

U posebnim i iznimnim okolnostima operator od svojeg nacionalnog regulatornog tijela može zatražiti odobravanje tzv. odstupanja radi održivosti kako bi se izbjeglo povišenje domaćih cijena. U tu svrhu operator nacionalnom regulatornom tijelu mora dokazati da s njegovim sadašnjim domaćim modelom naplate pružanje usluga *roaminga* bez dodatne naknade ne bi bilo održivo¹³. U tom slučaju nacionalno regulatorno tijelo operatoru može odobriti primjenu male dodatne naknade za *roaming* na godinu dana. Za produljenje tog odobrenja operator mora svake godine iznova podnijeti zahtjev.

Na veleprodajnoj razini Uredbom o *roamingu*¹⁴ u 2017. znatno su snižene maksimalne cijene, osobito za podatkovne usluge za koje je planiran daljnji pad maksimalnih cijena svake godine do 2022., kako bi se sudionicima na tržištu osigurale veleprodajne cijene koje im omogućuju da korisnicima pružaju usluge *roaminga* bez ikakve dodatne naknade na domaću cijenu. Usto, reguliranjem maksimalne veleprodajne cijene *roaminga* postiže se i da operator koji pruža veleprodajnu uslugu *roaminga* u cijelosti ostvari povrat veleprodajnih troškova.

Budući da su utvrđeni uredbom, propisi o *roamingu* izravno se primjenjuju u svim državama članicama EU-a, a također i u državama EGP-a¹⁵. Uredbom o *roamingu* nacionalnim regulatornim tijelima povjerava se zadaća praćenja, nadzora i provedbe propisa o *roamingu* u državama članicama. Kako bi sva nacionalna regulatorna tijela imala usklađen pristup, Tijelo europskih regulatora za elektroničke komunikacije (BEREC) objavilo je u ožujku 2017.

njegov operator može kupiti (po cijeni koju plaća korisnik) na veleprodajnoj razini od operatora posjećene države, ako on naplaćuje maksimalnu cijenu.

¹¹ Prekoračenje zaštitne količine podataka može dovesti samo do uvođenja dodatnih naknada za *roaming* za maloprodajne podatkovne usluge u *roamingu* (vidjeti Smjernice BEREC-a o maloprodajnom *roamingu*, BoR (17) 56, točka 70.).

¹² Za primljene pozive maksimalna maloprodajna dodatna naknada za *roaming* koja se može naplatiti u slučaju kršenja politike pravedne uporabe definira se kao ponderirani prosjek maksimalnih cijena završavanja poziva u državama članicama pa je Komisija svake godine revidira naniže. U 2019. bila je 0,0085 EUR/min.

¹³ U Provedbenoj uredbi (EU) 2016/2286 propisano je da nacionalno regulatorno tijelo može smatrati da domaći model naplate nije održiv bez dodatne naknade za *roaming* ako je operatorova negativna maloprodajna neto marža za *roaming* najmanje 3 % njegove marže mobilnih usluga.

¹⁴ U 2019. primjenjivale su se sljedeće maksimalne veleprodajne cijene *roaminga*: 0,032 EUR/min za odlazne pozive, 0,01 EUR/SMS, 4,5 EUR/GB. Od 1. siječnja 2020. nova maksimalna cijena za podatkovni promet bit će 3,5 EUR/GB. U 2021. past će na 3 EUR/GB, a u 2022. na 2,5 EUR/GB. Za usporedbu, do 15. lipnja 2017. maksimalne su cijene bile 0,05 EUR/minuta, 0,02 EUR/SMS i 50 EUR/GB.

¹⁵ Norveška, Island i Lihtenštajn. Propisi o *roamingu* uključeni su u Sporazum o EGP-u od 15. lipnja 2017., tj. od dana kad su stupili na snagu u EU-u.

Smjernice o maloprodajnom *roamingu*¹⁶ i u lipnju 2017. Smjernice o veleprodajnom *roamingu*¹⁷, izrađene u bliskoj suradnji s Komisijom te nakon savjetovanja s dionicima. Smjernice BEREC-a nisu obvezujuće te služe kao potpora nacionalnim regulatornim tijelima u praćenju, nadzoru i provedbi novih propisa o *roamingu*. Ujedno služe i kao detaljne smjernice mobilnim operatorima o tome kako da svoje različite ponude usklade s novim propisima o *roamingu*.

Uredba o *roamingu* prestaje važiti 30. lipnja 2022.

3. FUNKCIONIRANJE TRŽIŠTA *ROAMINGA*

Priloženi radni dokument službi Komisije sadržava detaljnu analizu funkcioniranja maloprodajnih i veleprodajnih tržišta *roaminga* u EU-u/EGP-u od stupanja na snagu propisa RLAH-a 15. lipnja 2017.¹⁸ Analiza se temelji na podacima prikupljenima od mobilnih operatora te podacima iz vanjskih studija i od BEREC-a. U njoj su u obzir uzeti Mišljenje BEREC-a o funkcioniranju tržišta *roaminga*, objavljeno 19. lipnja 2019., (dalje u tekstu: „Mišljenje BEREC-a”)¹⁹ i BEREC-ova Dopunska analiza veleprodajnih troškova *roaminga*, objavljena 20. rujna 2019.²⁰

a. Usklađenost s propisima

U privremenom izvješću iz prosinca 2018. navodi se kako je zabilježeno da su mobilni operatori općenito usklađeni s novim propisima o *roamingu* od njihova stupanja na snagu 15. lipnja 2017. Opća se usklađenost nastavila u 2019. U slučajevima kad je u državi članici bilo otkriveno kršenje propisa, nacionalno regulatorno tijelo problem je brzo riješilo s operatorom, često prije početka bilo kakvog službenog postupka ili tijekom takvog postupka.

Kad bi se pojavile nove provedbene nedoumice povezane s novim vrstama ponuda koje nisu konkretno obrađene u BEREC-ovim smjernicama, nacionalna regulatorna tijela koordinirala su pristup u suradnji s Komisijom unutar posebne stručne radne skupine za međunarodni *roaming* u okviru BEREC-a. Najvažnije takvo pitanje kojim se ta skupina bavila bilo je kako u okviru RLAH-a postupati s novim podatkovnim uslugama izvan obračunske potrošnje²¹. Tumačenje propisa o *roamingu* koje je za takve slučajeve usuglasila ta skupina i kojeg su se pridržavala

¹⁶ Smjernice BEREC-a o Uredbi (EU) br. 531/2012, kako je izmijenjena Uredbom (EU) 2015/2120 i Uredbom (EU) 2017/920 (Smjernice o maloprodajnom *roamingu*), BoR(17)56, dostupne su [ovdje](#).

¹⁷ Smjernice BEREC-a o Uredbi (EU) br. 531/2012, kako je izmijenjena Uredbom (EU) 2015/2120 i Uredbom (EU) 2017/920 (Smjernice o veleprodajnom *roamingu*), BoR(17)114, dostupne su [ovdje](#).

¹⁸ Sve činjenice i podaci iz ovog odjeljka nalaze se u priloženom radnom dokumentu službi.

¹⁹ Mišljenje BEREC-a o funkcioniranju tržišta *roaminga* za potrebe evaluacije EK-a, BoR(19)101, dostupno [ovdje](#) (dalje u tekstu „Mišljenje BEREC-a”).

²⁰ BEREC-ova dopunska analiza veleprodajnih troškova *roaminga*, BoR(19)168, 20. rujna 2019., dostupna [ovdje](#).

²¹ Podatkovne usluge izvan obračunske potrošnje ne utječu na količinu podataka uključenu u određenu tarifu. Korištenjem takvih usluga, dakle, ne smanjuje se količina podataka koja je na raspolaganju korisniku u danom obračunskom razdoblju. Usluge izvan obračunske potrošnje najčešće nemaju ograničenja.

nacionalna regulatorna tijela²² osporila su dva operatora na sudovima u Njemačkoj. Nacionalni sudovi potvrdili su tumačenje kojeg se pridržavalo nacionalno regulatorno tijelo²³. Komisija podržava BEREK-ov prijedlog iz Mišljenja o tržištu *roaminga* da na odgovarajući način ažurira svoje smjernice u pogledu podatkovnih usluga izvan obračunske potrošnje, ali tako da budu skladu s Uredbom 2015/2120.

b. Maloprodajno tržište *roaminga*

Naglo i veliko povećanje potrošnje u roamingu

Premda su uzastopne uredbe o *roamingu* od 2007. korisnicima donijele konkretne koristi u obliku jeftinijih govornih, SMS i podatkovnih usluga u *roamingu*, mnogi Europljani i dalje su izbjegavali ili ograničavali upotrebu mobilnih telefona i podatkovnih usluga na putovanjima izvan matične države članice kako ne bi plaćali naknade za mobilni *roaming*. Propisi o RLAH-u napokon su omogućili radikalnu promjenu te situacije i potaknuli dosad neiskorištenu potrošnju mobilnih usluga među korisnicima koji putuju unutar EU-a.

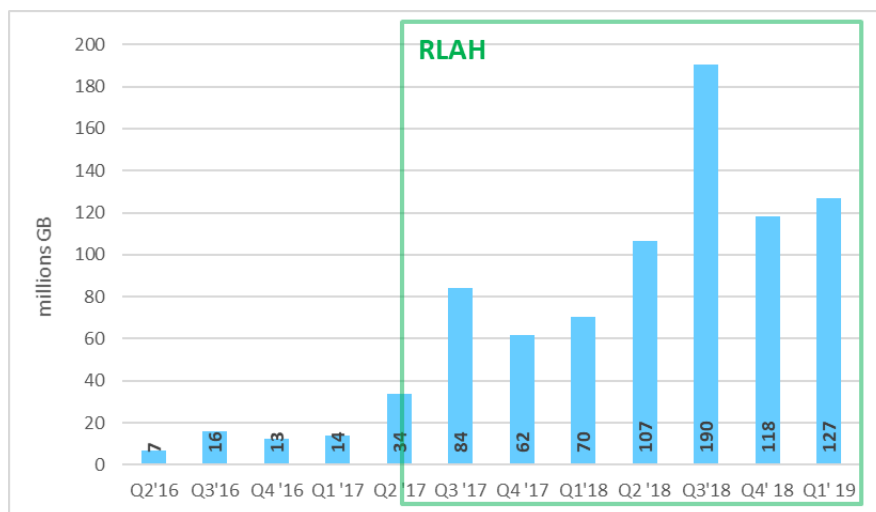
Ukidanje naknada za *roaming* rezultiralo je naglim i velikim povećanjem potrošnje u *roamingu* u EU-u/EGP-u nakon 15. lipnja 2017. (Figure 1). U ljeto 2018. (treće tromjesečje 2018.) podatkovna potrošnja u *roamingu* u EU-u/EGP-u bila je 12 puta veća nego u ljeto prije RLAH-a (treće tromjesečje 2016.). Broj telefonskih poziva u *roamingu* bio je trostruko veći. U prvom tromjesečju 2019. (zadnji dostupni podaci) povećanje u odnosu na isto razdoblje prije RLAH-a (prvo tromjesečje 2017.) iznosilo je 9 puta za podatke i 2,2 puta za pozive. U ljeto 2018. putnici su na mjesec u prosjeku trošili 440 MB podataka u *roamingu*, a u ljeto 2016. 60 MB²⁴.

²² Vidjeti odluke nacionalnih regulatornih tijela [BNetzA](#) (Njemačka) i [ANACOM](#) (Portugal). Kratak sažetak tog tumačenja naveden je u RDS-u o politici pravedne uporabe i odstupanju radi održivosti (str. 12).

²³ Verwaltungsgericht (Upravni sud) u Kölnu 20. studenoga 2018. (vidjeti presudu [ovdje](#)) i Landgericht (Zemaljski sud) u Düsseldorfu 19. lipnja 2019. (vidjeti presudu [ovdje](#))

²⁴ Povećanje ukupnog podatkovnog prometa u *roamingu* u EGP-u posljedica je veće prosječne potrošnje korisnika u *roamingu*, ali i većeg broja putnika koji su uključili podatkovne usluge u *roamingu*.

Slika 1.: Maloprodajni podatkovni promet u roamingu u EGP-u, Q2 2016. – Q1 2019. (u milijunima GB)

Izvor: Na temelju 23. referentnog izvješća BEREC-a o međunarodnom *roamingu*, BoR(19)90, listopad 2018.– ožujak 2019.

Opća domaća tarifna struktura uglavnom je nepromijenjena

Kako je BEREC naveo u Mišljenju o tržištu *roaminga*, operatori izvješćuju da su u okviru RLAH-a općenito zadržali podjednake tarifne planove.²⁵ Prema BEREC-u, opća struktura domaćih tarifnih planova nije se bitno promijenila. Tarifni planovi koji su ukinuti uglavnom su bili zastarjeli, što je uobičajen postupak. Sve u svemu, smatra se da RLAH nije imao gotovo nikakav utjecaj na dostupnost domaćih ponuda.

I dalje, međutim, stoji primjedba iz privremenog izvješća da je korištenje tarifnih planova samo za domaću upotrebu²⁶ i dalje ograničeno te uglavnom u tržišnom segmentu unaprijed plaćenih usluga za potrebe lokalne komunikacije. U prvom tromjesečju 2019. manje od 5 % svih pretplatnika u EU-u/EGP-u imalo je tarifni plan samo za domaću upotrebu²⁷. Riječ je o vremenski stabilnom udjelu.

Kvaliteta usluge

Kvaliteta mobilnih usluga, osobito brzina prijenosa podataka, koje se pruža putnicima u inozemstvu ključan je parametar zadovoljstva *roamingom*. Premda nema konkretnih dokaza da korisnici u *roamingu* imaju niže brzine prijenosa podataka od lokalnih korisnika²⁸, u BEREC-ovu Mišljenju BEREC-a primjećuje se da ima operatora koji nisu dovoljno transparentni kad je

²⁵ Zajednička anketa Komisije i BEREC-a među mobilnim operatorima, ožujak 2019.

²⁶ Tarifni planovi s mobilnim uslugama samo u zemlji u kojoj je ta ponuda kupljena.

²⁷ 23. referentno izvješće BEREC-a o međunarodnom *roamingu*, BoR(19)90. Države članice s najvećim udjelom pretplatnika na usluge za domaću upotrebu (više od 10 %) su Rumunjska, Estonija, Latvija i Bugarska.

²⁸ Prema zajedničkoj anketi Komisije i BEREC-a iz ožujka 2019, od uvođenja RLAH-a u većini država članica nije se povećao broj pritužbi o *roamingu*, a nezadovoljstvo krajnjih korisnika kvalitetom usluga u *roamingu* slabo je zastupljeno u pritužbama korisnika nacionalnim regulatornim tijelima.

riječ o brzinama prijenosa podataka koje imaju njihovi korisnici u *roamingu*. Ta brzina ne ovisi isključivo o domaćem operatoru, uvelike ovisi i o kvaliteti usluge posjećene mreže. No budući da tehnologija 4G sad pokriva gotovo cijelu Uniju, može se očekivati da će se 4G brzine uobičajene pružati i u *roamingu*.

Komisija se slaže s BEREC-ovim mišljenjem da operatori ne smiju namjerno svojim korisnicima u *roamingu* pružati niže brzine prijenosa podataka nego kod kuće. Komisija smatra da je kvaliteta usluge sastavni dio proizvoda čija je cijena regulirana. Plaćanjem određene cijene korisnik dobiva pristup određenoj usluzi na domaćem tržištu. Uredbom o *roamingu* propisuje se da korisnik mora imati pristup istoj usluzi u inozemstvu unutar EU-a/EGP-a po istoj cijeni, pod uvjetom da se takva usluga može pružati na gostujućoj mreži.

Komisija će razmotriti uvođenje relevantnih objašnjenja u Uredbu o *roamingu*, kao i obveza u pogledu transparentnosti o kvaliteti usluge u *roamingu*. Komisija također podržava BEREC-ov prijedlog o daljnjem praćenju kvalitete usluga *roaminga*.

Operatori virtualne mobilne mreže općenito održavaju tržišni položaj

U većini država za koje su dostupni dostatni podaci OPVM-ovi su uglavnom zadržali ili malo povećali udio na domaćem tržištu (prema broju pretplatnika). Primjećuje se i ukupna stabilnost prosječnog maloprodajnog prihoda po korisniku nekolicine OPVM-ova koji su dostavljali potrebne podatke. Ipak, i dalje je teško dati pregled stanja OPVM-ova u EU-u zbog malog uzorka OPVM-ova koji su tijekom vremena dosljedno davali relevantne podatke.

Politika pravedne uporabe sprječava pojedinačnu zlouporabu

Kako je prikazano u RDS-u o politici pravedne uporabe i odstupanju radi održivosti, velika većina operatora primijenila je politiku pravedne uporabe (95 % OPM-ova i 78 % OPVM-ova) kako bi spriječila zlouporabu ili prekomjernu uporabu usluga *roaminga* po domaćim cijenama. Mjera politike pravedne uporabe koju operatori najčešće primjenjuju jest ograničenje količine otvorenih paketa podataka²⁹ (koristi je 84 % mobilnih operatora koji nude takve pakete). To što se ta zaštitna mjera gotovo univerzalno primjenjuje moglo bi značiti da je doista pridonijela kontinuiranoj dostupnosti najkonkurentnijih paketa podataka na domaćim tržištima.

Ipak, kako propisi politike pravedne uporabe obuhvaćaju potrebe gotovo svih korisnika *roaminga*, udjel korisnika koji doista prekorače ograničenja bilo koje politike pravedne uporabe i dalje je veoma ograničen: upozorenje je dobilo samo 0,6 % pretplatnika MNO-va koji primjenjuju četveromjesečni kontrolni mehanizam, a od toga je samo polovini nakon upozorenja naplaćena mala dodatna naknada za *roaming*. Ukupno je u prvom tromjesečju 2019. na samo 4 % ukupnog govornog prometa (odnosno 5 % podatkovnog) u *roamingu* u EU-u/EGP-u naplaćena mala dodatna naknada za *roaming* zbog kršenja politike pravedne uporabe³⁰. U praksi,

²⁹ Vidjeti bilješku **Error! Bookmark not defined..**

³⁰ 23. referentno izvješće BEREC-a o međunarodnom *roamingu* BoR(19)90.

dakle, primjena politike pravedne uporabe utječe samo na iznimno mali broj najintenzivnijih korisnika *roaminga*, a velika većina korisnika o tome ne mora voditi računa.

Mehanizam odstupanja učinkovito štiti od mogućih poremećaja na nekoliko domaćih tržišta na kojima je utvrđen takav rizik.

Nacionalna regulatorna tijela odobrila su odstupanje radi održivosti mobilnim operatorima koji su dokazali da, radi provođenja RLAH-a, ne mogu ostvariti povrati trenutačnih i predviđenih troškova pružanja reguliranih usluga *roaminga* bez povećanja domaćih cijena. To se dogodilo u slučajevima u kojima se to i očekivalo, tj. pojedini OPVM-ovi u određenim državama članicama i pojedini OPM-ovi u državama članicama s niskim cijenama podatkovnih usluga i velikim neravnotežama u pogledu *roaminga* i/ili malim prihodom po korisniku (Estonija, Litva, Poljska, Finska). Odobrena odstupanja služe isključivo za to da bi ti operatori mogli ostvariti povrat troškova pružanja usluga *roaminga* svojim korisnicima te kako bi se izbjegao porast domaćih cijena. Dakle, suzakonodavci su mehanizam za održivost primijenili kako je bilo planirano i on je, kad je to bilo potrebno, dobro funkcionirao kao zaštitna mjera za izbjegavanje poremećaja na domaćim tržištima, prije svega poskupljenja. U prvom tromjesečju 2019. samo je na 1,3 % (odnosno 3,1 %) ukupnog maloprodajnog podatkovnog prometa u *roamingu* u EU-u/EGP-u (odnosno govornog) obračunata dodatna naknada zbog odstupanja³¹.

Nadalje, kao što se i očekivalo, broj odstupanja se s vremenom smanjio zbog reguliranog pada maksimalnih veleprodajnih cijena *roaminga*: u lipnju 2019. nijedan od tri OPM-a u Estoniji nije zatražio obnavljanje odstupanja; jedan od tri OPM-a u Litvi također nije obnovio zahtjev, a u Francuskoj su samo tri OPVM-a obnovila zahtjev, dok ih je 2017. to zatražilo 11. U Mišljenju o tržištu *roaminga* BEREC napominje da se mehanizam odstupanja odnosi na mali dio tržišta koji se i dalje smanjuje te da nacionalna regulatorna tijela očekuju sve manji broj odstupanja u nadolazećim godinama.

Konačno, kako je navedeno u RDS-u o politici pravedne uporabe i odstupanju radi održivosti, operatori kojima je odobreno odstupanje upotrebljavali su ga umjereno: mnogi i dalje pretplatnicima nude velik broj usluga *roaminga* bez dodatnih naknada kako bi ostali konkurentni na domaćem tržištu. Ako naplaćuju dopuštenu dodatnu naknadu za *roaming*, ona je drastično smanjena u odnosu na iznos prije 15. lipnja 2017. (za više od 90 % za podatkovne usluge) tako da korisnici čak i u takvim slučajevima imaju znatne koristi od velikog pojeftinjenja *roaminga*.

Cijene roaminga u zemljama izvan EU-a/EGP-a u prosjeku su nastavile padati

Maloprodajne cijene *roaminga* mobilnih operatora iz zemalja izvan EU-a/EGP-a i dalje padaju. U razdoblju od prvog tromjesečja 2017. do prvog tromjesečja 2019. cijene za podatkovne usluge u *roamingu* u zemljama izvan EU-a/EGP-a smanjile su se za 8 %, a za govorne usluge za više od

³¹ 23. referentno izvješće BEREC-a o međunarodnom *roamingu* BoR(19)90.

30 %³². Dakle, trend jakog opadanja cijena podatkovnih usluga u *roamingu* u zemljama izvan EU-a/EGP-a nastavio se i nakon uvođenja RLAH-a. Općenito, zbog ukidanja naknada za *roaming* unutar EU-a/EGP-a nije poskupio *roaming* u ostatku svijeta³³.

Zadovoljstvo korisnika je veliko

U Privremenom izvješću navodi se da Europljani uvelike prihvaćaju i cijene reformu RLAH. Istraživanje Eurobarometra, provedeno godinu dana nakon uvođenja RLAH-a, pokazalo je da je 81 % putnika upoznato s ukidanjem naknada za *roaming* u EU-u/EGP-u, a 69 % svih Europljana smatra da oni sami ili netko koga poznaju od toga ima ili će imati koristi. Povratne informacije koje je Komisija primila od udruga potrošača od lipnja 2017. općenito su vrlo pozitivne.

c. Veleprodajno tržište *roaminga*

Potvrđena su opažanja iznesena u Privremenom izvješću prije godinu dana. Učinak velikog povećanja potražnje za *roamingom* istaknutog u odjeljku 3.b znatno varira među operatorima ovisno o strukturi protoka prometa korisnika dotičnog operatora. Operator se na temelju strukture protoka prometa može smatrati operatorom s većinskim vanjskim *roaming* prometom ili operatorom s većinskim unutarnjim *roaming* prometom. Operator s većinskim vanjskim *roaming* prometom jest onaj čiji se korisnici više koriste mobilnim uslugama u inozemstvu (tj. na mrežama partnerskih operatora u drugim državama članicama EU-a) no što se korisnici partnerskih operatora njima koriste na njegovoj mreži. Korisnici operatora s većinskim unutarnjim *roaming* prometom pak imaju manju potrošnju mobilnih usluga u inozemstvu od potrošnje korisnika partnerskih operatora na njegovoj mreži. Zbog turističkih kretanja operatori u sjevernoeuropskim zemljama obično su operatori s većinskim vanjskim *roaming* prometom, a operatori u južnoeuropskim zemljama obično su operatori s većinskim unutarnjim *roaming* prometom, no postoje i iznimke.

U tom kontekstu razina maksimalnih veleprodajnih cijena *roaminga* ključna je komponenta Uredbe o *roamingu*. Dvostruki cilj maksimalnih cijena jest omogućiti svim ili gotovo svim operatorima u Uniji pružanje usluge RLAH, a da istovremeno mogu ostvariti povrat troškova na veleprodajnoj razini u cijeloj Uniji.

Uredbom je potaknuto znatno sniženje veleprodajnih cijena od kojih su koristi imali operatori s većinskim vanjskim roaming prometom

Nagli pad veleprodajnih cijena *roaminga* naveden u Privremenom izvješću dodatno se nastavio, prije svega za podatkovne usluge. Prosječna veleprodajna cijena *roaminga* za podatkovne usluge pala je na 1,78 EUR/GB u prvom tromjesečju 2019., dok je u prvom tromjesečju 2017. iznosila

³² Ibid.

³³ Riječ je o prosjeku. Nisu isključena istodobna poskupljenja *roaminga* u pojedinim zemljama izvan EU-a/EGP-a u pojedinim tarifnim modelima u pojedinim državama članicama. Prije svega riječ je o manje posjećenim državama izvan EU-a/EGP-a.

8,22 EUR/GB Kad je riječ o govornim uslugama, prosječna veleprodajna cijena *roaminga* u prvom tromjesečju 2019. iznosila je 1,97 cent/min, dok je u prvom tromjesečju 2017. iznosila 2,90 cent/min³⁴.

Do pada veleprodajnih cijena *roaminga* došlo je uglavnom iz dva razloga. Prvo, nove maksimalne veleprodajne cijene *roaminga* utvrđene u Uredbi o *roamingu* 2017. (koje se, kad je riječ o podatkovnim uslugama, smanjuju na godišnjoj razini) djelovale su kao znatno niže gornje granice cijena³⁵, što je potaknulo dinamiku tržišnog natjecanja među operatorima koji nude veleprodajni pristup *roamingu* ispod tih gornjih granica. Drugo, uvođenje RLAH-a dovelo je do znatnog povećanja prometa u *roamingu*, što je potaknulo dodatno tržišno natjecanje u veleprodajnim cijenama *roaminga* ispod gornjih granica. Znatno niže veleprodajne cijene *roaminga* uvelike su ublažile sve moguće posljedice uvođenja RLAH-a na operatore s većinskim vanjskim *roaming* prometom.

Operatori s većinskim unutarnjim roaming prometom iskoristili su povećanu potražnju za roamingom

Analiza iz priloženog radnog dokumenta službi pokazuje da su operatori s većinskim unutarnjim *roaming* prometom imali koristi od velikog povećanja potražnje za veleprodajnim uslugama *roaminga*, a operatori s većinskim vanjskim *roaming* prometom od vanjskog prometa u *roamingu*, unatoč tome što je znatni porast prometa isključivo u okviru RLAH-a samo mali dio (obično manje od 5 %) domaćeg prometa.

Nadoknađeni su troškovi pružanja veleprodajnih usluga roaminga

Komisija je naručila vanjsku studiju za izradu troškovnog modela učinkovite mobilne mreže u svakoj državi članici i Norveškoj³⁶ te će je upotrijebiti kao jedan od parametara pri preispitivanju *roaminga*. Procjene koje se mogu izvesti iz tog troškovnog modela te iz dodatnih podataka o tranzitnim cijenama koje dostavljaju operatori³⁷ pokazuju da su maksimalne cijene veleprodajnog *roaminga*, utvrđene u Uredbi o *roamingu* 2017., omogućile potpuni povrat troškova na veleprodajnoj razini uvećanih za maržu.

Prethodno navedeni nagli pad veleprodajnih cijena *roaminga*, zbog čega su prosječne veleprodajne tržišne cijene nastavile biti niže od reguliranih maksimalnih veleprodajnih tarifa,

³⁴23. referentno izvješće BEREC-a o međunarodnom *roamingu* BoR(19)90, listopad 2019.

³⁵ Maksimalna veleprodajna cijena *roaminga* snižena je 15. lipnja 2017. s 5 cent/min, koliko je iznosila 2016., na 3,2 cent/min. Kad je riječ o podatkovnim uslugama, snižena je s 50 EUR/GB, koliko je iznosila 2016., na 7,7 EUR/GB od 15. lipnja 2017., zatim na 6 EUR/GB od 1. siječnja 2018. te na 4,5 EUR/GB od 1. siječnja 2019.

³⁶ Studija SMART 2017/0091 „Procjena troškova pružanja mobilnih telekomunikacijskih usluga u EU-u/EGP-u”, AXON, srpanj 2019., dostupna je [ovdje](#). Luksemburg, Island i Lihtenštajn nisu dostavili podatke potrebne za izradu modela u tim zemljama. Studija je provedena u bliskoj suradnji s nacionalnim regulatornim tijelima i BEREC-om. Svi materijali objavljeni u okviru te studije dostupni su [ovdje](#).

³⁷ Troškovni model i njegovi rezultati te procjene cijena usluga tranzita prikazani su u priloženom radnom dokumentu službi.

uvjerljiv su dokaz da su operatori mogli zadovoljiti sve veću potražnju veleprodajnih usluga *roaminga* i istodobno nadoknaditi trošak ulaganja u mrežu, uključujući trošak kapitala. Informacije o veleprodajnim cijenama za pristup mreži domaćih OPVM-ova prikupljene od Komisije dodatno potvrđuju da trenutačne maksimalne cijene omogućuju operatorima koji pružaju veleprodajne usluge *roaminga* da nadoknade troškove.

Na temelju Komisijine vanjske studije BEREC je proveo vlastitu procjenu veleprodajnih cijena *roaminga*³⁸. BEREC zaključuje da postoji određeni prostor za daljnje sniženje maksimalnih veleprodajnih cijena, a da ih se pritom zadrži na razini iznad osnovnih troškova u svim državama članicama i uključi prostor za pregovore ispod maksimalnih cijena.

Komisija će te i druge podatke uzeti u obzir pri razmatranju potrebe za daljnjom prilagodbom maksimalnih veleprodajnih cijena *roaminga* uz zadržavanje maksimalnih cijena višima od osnovnih troškova u svim državama članicama te njezine gospodarske važnosti.

Poseban položaj OPVM-ova na veleprodajnom tržištu roaminga

OPVM nije vlasnik pristupne radijske mreže u zemljama u kojima posluje. Zbog toga ne može biti domaćin prometa u *roamingu* OPM-a u zamjenu za promet u *roamingu* koji šalje tom stranom OPM-u. OPVM obično može na veleprodajnoj razini samo kupiti vanjski promet u *roamingu* koji generiraju njegovi korisnici u inozemstvu, bez mogućnosti prodaje/razmjene (dijela) tog vanjskog prometa u *roamingu* za unutarnji promet u *roamingu*. Stoga su OPVM-ovi u strukturno drukčijem položaju od OPM-a kada pregovaraju o veleprodajnom pristupu *roamingu*³⁹. Taj je čimbenik svojstven za poslovne modele OPVM-ova. S druge strane, OPVM-ovi bi trebali biti u mogućnosti, tijekom pregovora s domaćim operatorom, pozvati se na veleprodajni promet u *roamingu* koji generiraju njihovi maloprodajni korisnici jer bi taj promet domaćem operatoru trebao omogućiti bolje cijene kod pružatelja veleprodajnih usluga *roaminga*. Ipak, OPVM-ovi obično plaćaju veleprodajne cijene *roaminga* koje su više od onih koje plaćaju OPM-ovi te u nekim slučajevima i blizu ili u razini maksimalnih veleprodajnih cijena *roaminga*. Međutim, kako je prikazano u priloženom radnom dokumentu službi, postoje i slučajevi u kojima OPVM-i plaćaju veleprodajne cijene *roaminga* koje su znatno niže od reguliranih cijena u većini država članica EU-a i slične su cijenama koje plaćaju OPM-ovi.

OPVM-ovima je u svim slučajevima pogodio znatni pad veleprodajnih cijena *roaminga* do kojeg je došlo zbog naglog pada maksimalnih cijena o kojima je odlučeno 2017. Kako je navedeno u odjeljku 3.b, OPVM-ovi su općenito zadržali položaj na domaćim tržištima. Komisija će uzeti u obzir položaj OPVM-ova pri razmatranju prijedloga daljnje prilagodbe

³⁸BEREC-ova dopunska analiza veleprodajnih troškova *roaminga*, BoR(19)168, rujan 2019.

³⁹ OPVM-ovi sklapaju ugovore o veleprodajnom pristupu uslugama *roaminga* uglavnom neizravno (preko OPM-ova domaćina u zemlji u kojoj taj OPM posluje ili drugog OPM-a ili centra), ali i izravno u nekim slučajevima (izravni bilateralni pregovori o veleprodajnom *roamingu* s OPM-ovima).

maksimalnih veleprodajnih cijena *roaminga*, u skladu s glavnom preporukom iz BEREC-ova Mišljenja o tržištu *roaminga*.

Osim toga, Komisija će, u skladu s preporukama BEREC-a, razmotriti predlaganje dodatnih pojašnjenja propisa o veleprodaji kojima bi se trebao podržati položaj OPVM-ova u pregovorima o veleprodajnom *roamingu*, na primjer da se maksimalna cijena primjenjuje i na alternativna rješenja za veleprodajni *roaming*, primjerice sponzorirani *roaming*⁴⁰, da OPM-ovi moraju OPVM-ovima omogućiti pristup tehnologijama novih generacija za *roaming* (npr. 4G, 5G) kada postanu dostupne na posjećenim tržištima, da se pregovori o ugovorima ne bi smjeli neopravdano produljivati te da veleprodajni pristup *roamingu*, koji treba omogućiti u roku od 3 mjeseca od sklapanja ugovora, u skladu s postojećim propisima mora biti potpuno, a ne djelomično operativan.

Na tržištu se nije koristila odvojena prodaja podatkovnih usluga u roamingu

Uredbom o *roamingu* iz 2012. propisano je da operatori ne mogu spriječiti pristup reguliranim podatkovnim uslugama u *roamingu* za krajnje korisnike na gostujućoj mreži koju nudi alternativni pružatelj usluga *roaminga*⁴¹. Tom se strukturnom mjerom, poznatom kao odvojena prodaja podatkovnih usluga u *roamingu* (*local data break-out*), želi potaknuti tržišno natjecanje na tržištu *roaminga*. Komisija se slaže s opažanjem BEREC-a i vanjske studije o tehnološkom razvoju⁴² da se to rješenje u praksi nije raširilo⁴³. Na temelju istraživanja tržišta provedenih 2019. za potrebe ovog preispitivanja, BEREC i studija ističu nedostatak interesa sudionika na tržištu za uvođenje takvog rješenja u budućnosti. Stoga će Komisija razmotriti predlaganje uklanjanja obveza u pogledu odvojene prodaje podatkovnih usluga iz Uredbe o *roamingu*.

d. Tržišno natjecanje na veleprodajnim i maloprodajnim tržištima *roaminga* nije se promijenilo – i ne očekuje se da će se promijeniti – u mjeri koja bi dopustila ukidanje propisa u sljedećim godinama

Slično kao i prije RLAH-a, regulirane maksimalne cijene u okviru RLAH-a bile su nužne da se snize cijene na veleprodajnom tržištu *roaminga*. Maksimalne cijene nastavile su biti referentne u pregovorima za veleprodajni *roaming* i za dinamiku tržišnog natjecanja ispod tih granica. Svi se

⁴⁰ Sponzorirani *roaming* veleprodajno je rješenje u kojem OPVM koristi dvojni IMSI, pri čemu jedan raspon IMSI-ja pripada sponzoriranoj mreži. Međunarodna oznaka pokretnog pretplatnika (IMSI) međunarodna je norma ITU-a. To je jedinstveni broj za identificiranje mobilnog pretplatnika, njegova mobilnog operatora i zemlje. Učinak tog dvojnog IMSI sustava jest da krajnji korisnici OPVM-a imaju drugi identitet u *roamingu* i da mogu iskoristiti sve sporazume o *roamingu* koji pripadaju sponzoriranoj mreži. Cijene prometa određuje sponzorirana mreža.

⁴¹ Članak 4. Uredbe (EU) br. 531/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. lipnja 2012. o *roamingu* u javnim pokretnim komunikacijskim mrežama u Uniji

⁴² Studija SMART 2018/0012 „Tehnološki razvoj i *roaming*” (eng. Technological Developments and roaming), Consult, srpanj 2019., dostupna [ovdje](#).

⁴³ U referentnom izvješću BEREC-a o međunarodnom *roamingu* iz 2016. utvrđen je samo jedan operator koji nudi odvojenu prodaju podatkovnih usluga u EU-u. Međutim, čini se da taj operator iz Litve (Cheap Data Communications) više ne postoji, barem ne u izvornom obliku. Prema informacijama koje su dostupne Komisiji, otad nitko drugi nije koristio odvojenu prodaju podatkovnih usluga.

popusti na veleprodajnom tržištu *roaminga* određuju na temelju tih referentnih cijena. Osim toga, dijelovi tržišta, posebno pojedini OPVM-ovi i manji operatori koji posluju u jednoj zemlji i s vrlo neuravnoteženim vanjskim prometom u *roamingu*, često plaćaju veleprodajne cijene *roaminga* na razini ili blizu maksimalnih cijena.

BEREC priznaje da je „opći cilj propisa o RLAH-u uspješno postignut”, no istovremeno „ne očekuje da će se uvjeti tržišnog natjecanja na tržištu *roaminga* u bliskoj budućnosti promijeniti u tolikoj mjeri da regulatorna intervencija više ne bude potrebna”⁴⁴. BEREC preporučuje da bi, dok se ne provede nova procjena tržišta *roaminga*, propisi o *roamingu* trebali ostati u sadašnjem obliku i strukturi. Na temelju vlastitog preispitivanja funkcioniranja veleprodajnog tržišta *roaminga* BEREC zaključuje da su maksimalne veleprodajne cijene *roaminga* i dalje potrebne te da ih je potrebno dodatno sniziti kako bi se u budućnosti osiguralo pravilno funkcioniranje RLAH-a u cijelom EU-u i za sve sudionike na tržištu. Uz to, smatra da bi se propisi o maloprodajnom *roamingu*, koji su na snazi od 15. lipnja 2017., trebali općenito nastaviti primjenjivati u sljedećim godinama, ali uz određena moguća pojašnjenja i poboljšanja, kako bi krajnji korisnici i dalje imali koristi od načela „u *roamingu* kao kod kuće” u cijelom EU-u⁴⁵.

U vanjskoj studiji koju je naručila Komisija⁴⁶ za potrebe ovog preispitivanja ispitan je mogući utjecaj relevantnih tehnoloških i poslovnih kretanja u budućnosti na tržišno natjecanje na tržištima *roaminga*, na veleprodajnoj i na maloprodajnoj razini⁴⁷. Zaključak je studije da u okviru ovog preispitivanja nema potrebe za bitnim promjenama propisa o maloprodajnom i veleprodajnom *roamingu* (ne dovodeći u pitanje eventualno preispitivanje maksimalnih veleprodajnih cijena). Prema toj studiji, u ovoj fazi nikakva aktualna ni predvidiva tehnološka i poslovna kretanja u sljedećih nekoliko godina ne mogu promijeniti uvjete tržišnog natjecanja na veleprodajnim i maloprodajnim razinama do te mjere da bi operatori mogli pružati RLAH bez propisa o *roamingu*.

Međutim, u studiji se preporučuje da se nastavi s praćenjem uvođenja ugrađenih SIM kartica i razvoja OTT govornih usluga i usluga za komunikaciju porukama kako bi se u sredini razdoblja ocijenio njihov učinak na tržišno natjecanje na maloprodajnim tržištima *roaminga*. Razvoj tehnologije 5G i IP mobilne komunikacije u narednim godinama mogao bi utjecati i na prirodu,

⁴⁴ BEREC-ova dopunska analiza veleprodajnih troškova *roaminga*, BoR(2019)168, rujan 2019.

⁴⁵ Primjedbe BEREC-a u pogledu propisa o maloprodajnom *roamingu* analizirani su u RDS-u o politici pravedne uporabe i odstupanju radi održivosti, objavljenom u lipnju 2019. U tim se primjedbama ne dovodi u pitanje načelo tih propisa ni njihova daljnja primjena u narednim godinama.

⁴⁶ Studija SMART 018/0012 „Tehnološki razvoj i *roaming*” (eng. Technological Developments and roaming), Consult, srpanj 2019., dostupna [ovdje](#).

⁴⁷ U studiji je analizirano kakav bi utjecaj na tržište *roaminga* mogli imati Wi-Fi i usluge Wi-Fi agregiranja, OTT usluge (*over-the-top services*), RCS usluge (*Rich Communication Services*), bežično programabilne ugrađene SIM kartice, 5G i odsječci 5G mreže, internet stvari, odvojena prodaja lokalnih podataka, novi poslovni modeli i sudionici koji ulaze na tržište *roaminga* (primjerice višestrani ugovori među OPVM-ovima i OPVM-ovi koji posluju u više zemalja te ulazak pružatelja sadržaja, usluga i opreme na tržište *roaminga*).

raznolikost i određivanje cijena veleprodajnih proizvoda za *roaming*. Taj će se razvoj morati uzeti u obzir u budućem preispitivanju Uredbe o *roamingu*.

Komisija prima na znanje i nova kretanja u načinu trgovanja veleprodajnim uslugama *roaminga*, primjerice internetske platforme za trgovinu, navedena u studiji. One mogu potaknuti tržišno natjecanje na veleprodajnom tržištu *roaminga* i olakšati pregovore među operatorima. S obzirom na to da takve platforme sada postaju operativne, Komisija potiče operatore da dio svojih kapaciteta stave na tržište tim putem, uz potpuno poštovanje zakonodavstva EU-a. Komisija će pomno pratiti kretanja u tom području kako bi utvrdila može li uporaba takvih platformi s vremenom opravdati drugačiji pristup regulaciji veleprodajnih usluga *roaminga*.

Kad je riječ o kraćem roku na koji se odnosi ovo preispitivanje, studija i BEREC naglašavaju povratne informacije pojedinih sudionika na tržištu koji traže eksplicitnije propise ili smjernice za uređenje zahtjeva za pristup za trajni *roaming* za potrebe povezivosti za komunikaciju između uređaja te za internet stvari. Komisija napominje da, iako je Uredba o *roamingu* osmišljena tako da korist imaju krajnji korisnici koji upotrebljavaju mobilni uređaj tijekom povremenih putovanja u inozemstvo unutar EU-a/EGP-a, iz njezina područja primjene nije isključena komunikacija između strojeva⁴⁸. Obveze u pogledu veleprodajnog pristupa *roamingu* utvrđene u članku 3. Uredbe o *roamingu* stoga se primjenjuju i ako se pristup traži za potrebe komunikacije između strojeva. Kad je riječ o trajnom *roamingu*, on kao takav nije zabranjen Uredbom o *roamingu* i partneri ga mogu dogovoriti ugovorom o veleprodajnom *roamingu*⁴⁹. Prema informacijama koje su dostupne Komisiji, operatori često imaju interes biti domaćini komunikacije između strojeva na svojim mrežama, uključujući na trajnoj osnovi, jer od toga ostvaruju veleprodajne prihode. Relevantnost maksimalnih veleprodajnih naknada ovisnih o prometu za male količine i uskopojasne komunikacije između strojeva traži dodatnu pozornost. Kako bi se olakšao razvoj paneuropskih usluga komunikacije između strojeva, Europskim zakonikom elektroničkih komunikacija predviđeno je da države članice osiguraju da nacionalna regulatorna tijela stave na raspolaganje brojeve koji se mogu trajno koristiti izvan države članice („izvanteritorijalna uporaba brojeva”)⁵⁰. Komisija će razmotriti uvođenje relevantnih pojašnjenja uvjeta za veleprodajni pristup trajnom *roamingu* za potrebe povezivosti za komunikaciju između strojeva te za internet stvari u Uredbu o *roamingu*.

4. ZAKLJUČAK

⁴⁸ Osim posebnih odredbi u članku 15. Uredbe o *roamingu* (obveze u pogledu transparentnosti).

⁴⁹ Iako su mjere na veleprodajnoj razini iz članka 3. Uredbe o *roamingu*, kojima se gostujućem operatoru omogućuje sprečavanje stalnog *roaminga*, namijenjene za slučajeve osobnih komunikacija putnika, one se mogu primjenjivati i na komunikaciju između strojeva. Međutim, očekuje se da operatori domaćini općenito nemaju interesa spriječiti stalni *roaming* za komunikaciju između strojeva.

⁵⁰ Članak 93. stavak 4. Europskog zakonika elektroničkih komunikacija, Direktiva (EU) 2018/1972 Europskog parlamenta i Vijeća, SL 2018 L 321, str. 36. Države članice trebaju Zakonik prenijeti u nacionalno zakonodavstvo do 21. prosinca 2020. i primjenjivati ga od tog datuma.

Kao što je navedeno u doprinosu Komisije neformalnom sastanku čelnika 27 država članica EU-a u Sibiuu (Rumunjska) 9. svibnja 2019., RLAH je jedno od 20 najvažnijih postignuća EU-a tijekom mandata Junckerove Komisije. Brz i golem porast prometa u *roamingu* od lipnja 2017. potvrđuje da je reformom RLAH ostvaren cilj da se među putnicima u EU-u potakne neiskorištena mobilna potrošnja. Ovim se preispitivanjem potvrđuje uspjeh reforme i sveukupno dobro funkcioniranje tržišta *roaminga* u skladu s novim propisima.

Preispitivanje je pokazalo da se temeljni uvjeti tržišnog natjecanja nisu promijenili unatoč znacima određene dinamike tržišnog natjecanja na maloprodajnim i veleprodajnim tržištima *roaminga* te da se u doglednoj budućnosti vjerojatno neće promijeniti u tolikoj mjeri da bi se regulacija maloprodajnih i veleprodajnih tržišta *roaminga* mogla ukinuti. BEREC preporučuje daljnje smanjenje maksimalnih veleprodajnih cijena za *roaming* „kako bi se povećala konkurentnost OPVM-ova u nadolazećim godinama” i procjenjuje da ima prostora za to. Iako postoje određeni dokazi o gospodarskom prostoru između maksimalnih veleprodajnih cijena koje su trenutačno programirane do 2022. i razine troškova za sve operatore, potrebno je dodatno analizirati argumente za daljnja sniženja kako bi RLAH bolje funkcionirao, a istodobno se zadržala domaća dinamika tržišnog natjecanja.

S obzirom na prethodnu analizu, koja je dodatno razrađena u priloženom radnom dokumentu službi, Komisija namjerava u prvoj polovini 2020. provesti procjenu učinka zakonodavnog prijedloga o produljenju Uredbe o *roamingu* nakon lipnja 2022. koji bi trebalo podnijeti Europskom parlamentu i Vijeću. Komisija će, prije svega, razmotriti produljenje propisa o maloprodajnim i veleprodajnim uslugama *roaminga* nakon 30. lipnja 2022. te će u tom kontekstu dodatno ispitati primjerenost maksimalnih veleprodajnih cijena *roaminga*. S obzirom na primjereno funkcioniranje zaštitnih propisa na maloprodajnoj razini (politika pravedne uporabe i odstupanje radi održivosti), Komisija u ovoj fazi ne namjerava izmijeniti propise utvrđene Provedbenom uredbom (EU) 2016/2286.

Kako bi pripremila procjenu učinka mogućeg zakonodavnog prijedloga, Komisija će početkom 2020. organizirati javnu raspravu. Tijekom priprema za procjenu učinka dodatno će se raspitati mogućnost uvođenja u Uredbu o *roamingu* različitih pojašnjenja i ažuriranih informacija o kvaliteti usluga, pristupu mreži OPVM-ova, odvojenoj prodaji podatkovnih usluga u *roamingu* te komunikaciji između strojeva, kako je navedeno u ovom izvješću.